

3. KULTURA I SZTUKA

Do roku 1990 Wydziałowi Kultury i Sztuki UMK podlegały: muzea, teatry, filharmonia, domy i ośrodki kultury, szkolnictwo, szereg związków twórczych oraz całokształt zjawisk kultury jakie miały miejsce na terenie Krakowa i całego województwa miejskiego krakowskiego.

Po wejściu w życie ustawy o samorządzie terytorialnym nastąpił podział podległości poszczególnych placówek kultury i sztuki na kulturę "wojewódzka" i "miejską".

Utrudnił on prawidłowe funkcjonowanie i wykonywanie przez nie zadań statutowych oraz spowodował dwutorowość w administrowaniu. Znacznych kłopotów przysparzają sprawy o charakterze prawno-własnościowym odnoszące się do użytkowanych przez te instytucje obiektów, gdzie często organem decyzyjnym w tym zakresie w stosunku do placówek wojewódzkich jest miasto i odwrotnie.

Zgodnie z ustawą kompetencyjna Urząd Wojewódzki przejął wszystkie teatry, muzea, filharmonię, wszystkie instytucje wydawnicze.

Zatarty został status i możliwości mecenatu nad stowarzyszeniami twórczymi i związkami.

Rozbiciu uległ układ sieci bibliotek, które poprzednio pod auspicjami Miejskiej Biblioteki Publicznej posiadającej 268 podległych placówek, stanowił zwarty i sprawny organizm. Obecnie Miejska Biblioteka Publiczna jest placówką wojewódzką, natomiast niektóre biblioteki dzielnicowe wraz z filiami są placówkami (miejskimi).

W obecnym układzie instytucje kultury pozostałe przy Urzędzie Miasta mają znaczenie marginalne pod względem ilościowym jak i jakościowym co ilustruje poniższa tabela:

Wyszczególnienie	1990	1991
Teatry krakowskie	12 + filharmonia	-
Biblioteki	Miejska + 268 punktów	3 dzielnicowe
Domy kultury	8	3
Ośrodki kultury	34	5

Relacje roku 1991 do 1990 odzwierciedlają w sposób wymowny negatywne zjawisko jakie zaszło w kulturze Krakowa.

Tabela nie ujmuje kin, których w roku 1991 było 14, w tym 3 prywatne.

Nie podlegały one nigdy Urzędowi Miasta, stanowiły natomiast autonomiczne placówki kultury podporządkowane bezpośrednio Ministerstwu Kultury i Sztuki.

Władze Miasta nie miały i nie posiadają nadal prerogatyw typu kompetencyjnego ani nie finansują w żadnym zakresie działalności kin. Pomimo istniejących ograniczeń Urząd Miasta zdołał sfinansować potrzeby podległych mu placówek w sposób gwarantujący ich sprawne działanie.

Poza działalnością statutową podległych Instytucji, środki Gminy zostały również zaangażowane na dofinansowanie szeregu ważnych przedsięwzięć artystycznych i kulturalnych inicjowanych przez: środowiska kulturalne Miasta, stowarzyszenia, związki twórcze oraz instytucje podlegające innym organom założycielskim, lecz działającym na rzecz kultury.

Do najważniejszych zaliczyć należy: Lato Artystyczne /32 koncerty plenerowe/, Festiwal Filmów Krótkometrażowych, Festiwal Piosenki Studenckiej, Krakowskie Reminiscencje Teatralne, Festiwal "Jazz Juniors", Festiwal "Muzyka w Starym Krakowie", Przegląd Filmów o Sztuce, Letnie Koncerty Organowe, IV Biennale Architektury, Dni Muzyki Kompozytorów Krakowskich, Festiwal Filmów Reklamowych, Festiwal Jazzowy "Zaduszki Jazzowe".

Ponadto w formie współfinansowania zdołano doprowadzić do przeprowadzenia w Krakowie szeregu interesujących imprez takich jak: Akademickie Forum Kultury, Przegląd Kabaretów Amatorskich, Wystawy - Instytutu Katyńskiego, Towarzystwa Miłośników Wilna, Związku Literatów Polskich, Stowarzyszenia Pisarzy Polskich, Stowarzyszenia Autorów Polskich Stowarzyszenia Polskich Artystów Muzyków, Związku Polskich Artystów Plastyków.

Ponadto wspierano finansowo:

- filie Miejskiej Biblioteki Publicznej /zakupy, książek. prenumerata/,
- placówki kulturalne zakładowe oraz spółdzielczości mieszkaniowej ,
- placówki kulturalne podlegające Kuratorium Oświaty,
- liczne inicjatywy wydawnicze dotyczące Krakowa /WL, Znak, Arka, wydawnictwa muzealne/,
- zespoły taneczne /zakupy strojów: "Słowianki", "Kontrast", "Małe Podgórze"/,
- tradycyjne krakowskie imprezy folklorystyczne /Lajkonik Krakowski, szopki krakowskie/,
- imprezy realizowane przez ośrodki studenckie /SCK Rotunda/,

- inne: Polonijne Igrzyska Sportowe, Międzynarodowy Turniej Tańca Towarzyskiego, Dni Podgórze.

Na prośbę organizatorów symposium na temat Dziedzictwa Kultury Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie, miasto Kraków podjęło się zorganizowania i sfinansowania programu artystycznego towarzyszącego temu wydarzeniu.

Powołane do tego celu Biuro Kongresowe UMK dysponowało obok środków centralnych, 6 miliardami złotych z budżetu miasta.

Program artystyczny - FINE ARTS FESTIVAL - skonstruowany został głównie w oparciu o ofertę krakowskich środowisk twórczych przy współdziałaniu wybitnych artystów z innych części Polski i z zagranicy.

W roku 1991 rozpoczęto przygotowania do budowy Muzeum Sztuki Japońskiej "Kioto", która ma pomieścić zbiory znajdujące się dotychczas w magazynach Muzeum Narodowego, Andrzej Wajda i Krystyna Zachwatowicz zadeklarowali przekazanie na budowę tej placówki nagrody w wysokości 3.000.000 USD, którą otrzymali kilka lat temu w Japonii.

Muzeum według wstępnych założeń zlokalizowane ma być przy ul. Konopnickiej.

Wystąpiono do Wojewody Krakowskiego o komunalizację tego terenu, zajmowanego obecnie przez Kieleckie Przedsiębiorstwo Robót Mostowych i podjęto starania o wykup przez miasto prawa użytkowania wieczystego.

Jest to jedyny realny sposób uzyskania pozytywnej decyzji komunalizacyjnej.

Udzielono również pomocy finansowej i organizacyjnej umożliwiającej przeprowadzenie wymiany zagranicznej oraz wystaw z ośrodkami i miastami takimi jak: Norymberga, Frankfurt, Paryż.

4. EDUKACJA

4.1 Przedszkola, szkolnictwo podstawowe i średnie

W 1991 r. w Krakowie funkcjonowało 182 przedszkola, z tego 164 to przedszkola gminne, 13 przedszkoli prowadzonych było przez zgromadzenia zakonne, 3 prowadziły osoby prywatne, a 2 przedszkola należały do zakładów pracy.

W związku z odzyskaniem praw własności do budynków i posiadłości przez kilka zgromadzeń, liczba przedszkoli prowadzonych przez nie wzrosła o 6.

Opiekę przedszkolną objętych było 18.278 dzieci tj. ok. 40 % wszystkich dzieci w wieku przedszkolnym.

Od kilku lat obserwuje się spadek zainteresowania tą formą opieki.

Przyczyną jest trudna sytuacja na rynku pracy, szczególnie dotkliwa dla młodych kobiet oraz rosnące koszty pobytu dzieci w przedszkolu.

Nakłady finansowe jakie miasto poniosło na utrzymanie i remont przedszkoli w ub. roku wyniosły ok. 115 mld zł, z tego ok. 19,8 mld przeznaczono na inwestycje.

Wiele budynków przedszkolnych wymaga remontów, modernizacji, zmiany wyposażenia itp.

W ub. roku prace remontowe prowadzone były w pięciu przedszkolach.

W 1991 r. w Krakowie funkcjonowało 147 szkół podstawowych, w tym 7 szkół społecznych i 36 liceów ogólnokształcących w tym 4 społeczne.

Działało również 100 szkół zawodowych dla młodzieży niepracującej, w tym 56 zasadniczych szkół zawodowych, 41 techników, 17 liceów zawodowych i 21 policealnych studiów zawodowych.

Zgodnie z Uchwałą Rady Miasta z listopada ub. roku gmina przejęła 130 szkół podstawowych, 4 Dzielnicowe Zespoły Administracyjne Szkół oraz Ośrodek Kolonijno-Wczasowy w Gołkowicach.

Opracowano i przedłożono w Ministerstwie Edukacji Narodowej preliminarz środków finansowych potrzebnych do prawidłowego funkcjonowania szkół na kwotę 362 mld zł.

Aktualnie prowadzone są prace inwentaryzacyjne celem formalnego przejęcia szkół i DZEAS-ów.

Niemniej jednak już w ub. roku miasto przeznaczyło ok. 2,47 mld zł na inwestycje w dwóch szkołach podstawowych: na os. Wolica i os. Czyżyny.

4.2. Szkolnictwo wyższe

W Krakowie, drugim pod względem wielkości ośrodka akademickim w kraju, prowadzi działalność 12 szkół wyższych. Uczelnie Krakowskie stanowią 13% ogólnej liczby szkół wyższych w Polsce oraz 75% w Makroregionie Południowo-Wschodnim.

Zadania w zakresie kształcenia kadr uczelnie realizują w różnorodnych formach.

Obok studiów stacjonarnych, osiem uczelni prowadzi studia dla pracujących /zaoczne i wieczorowe/, a siedem studia podyplomowe.

Uczelnie prowadzą także działalność w placówkach terenowych /filie, punkty konsultacyjne/, kształcąc kadry dla potrzeb lokalnych rynków pracy.

Większość uczelni jest w trakcie zmian programowych oraz organizacyjnych /szczególnie UJ, AGH, AE/ dostosowując się do nowych potrzeb oraz wymogów gospodarki rynkowej i sytuacji ekonomicznej kraju.

Dobrym przykładem jest Akademia Ekonomiczna wdrażająca nowy program nauczania w ramach nowych kierunków studiów. Identyczne zmiany dotyczą również studiów zaocznych.

Uruchomiono Szkołę Przedsiębiorczości i Zarządzania jako wyodrębnioną jednostkę Akademii Ekonomicznej.

W roku akademickim 1991/1992 studiuje ogółem na 110 kierunkach 49.976 osób, w tym na studiach dziennych 39.750 studentów.

Na pierwszy rok zostało przyjętych 11.294 słuchaczy czyli o 1145 więcej niż w poprzednim roku akademickim.

Rocznie kończy uczelnie ok. 7 tys. absolwentów.

W badaniach naukowych i w procesie kształcenia studentów uczestniczy 8.475 nauczycieli akademickich.

Na jednego nauczyciela akademickiego przypada średnio 6 studentów.

Baza materialna wszystkich krakowskich uczelni jest niezadowolająca.

Zlikwidowano Zarząd Inwestycji Szkół Wyższych.

W 1991 roku miały miejsce przypadki oddawania przez uczelnie budynków ich prawnym właścicielom, co uszczupliło i tak skromną bazę lokalową.

Np. Uniwersytet Jagielloński zmuszony był oddać 5 budynków, natomiast Akademia Medyczna zajmująca szereg budynków prywatnych lub obiektów poklasztornych oraz Państwowa Wyższa Szkoła Teatralna zajmująca pomieszczenia klasztorne Sióstr Urszulanek, zagrożone są wykwaterowaniem. Wobec braku funduszy przeciągają się również remonty obiektów uczelni np. Kolegium Olszewskiego UJ.

Niezadowolające są również warunki socjalne studentów. W bieżącym roku akademickim uczelnie dysponują domami studenckimi o 19.287 miejscach.

Nie przybył, żaden nowy obiekt, a ilość miejsc w porównaniu z rokiem poprzednim zmniejszyła się, o 804 w związku z przeprowadzanymi remontami budynków. Zwiększyła się natomiast liczba miejsc w stołówkach studenckich o 762 i wyniosła 11.599.

Istniejąca liczba miejsc w domach studenckich pozwoliła na zakwaterowanie w obecnym roku akademickim 68 % studentów zamiejscowych.

Obok szkół wyższych działa w Krakowie 16 jednostek badawczych - PAN-u, PAU, liczne instytuty resortowe i ich oddziały, ośrodki badawczo-rozwojowe, centralne laboratoria różnych działów gospodarki oraz biura konstrukcyjne i technologiczne.

Większość tych placówek ma podobnie jak wyższe uczelnie zasięg ponadregionalny, a nawet krajowy.

4.3 Kultura fizyczna

Krakowska baza sportowa jest niewystarczająca i nie w pełni wykorzystana.

W 1991 r. w Krakowie działało 57 klubów sportowych, w tym 8 współdziałających z zakładami pracy, 44 osiedlowych i środowiskowych oraz 5 międzyszkolnych.

Baza sportowa miasta obejmuje:

- boiska sportowe	57 w tym 3 komunalne
- pływalnie	15 w tym 1 komunalne
- lodowiska sztuczne	3 w tym 1 komunalne
- korty tenisowe	25 w tym 5 komunalnych
- przystanie żeglarskie	5
- strzelnice	3
- ujeżdżalnie	2
- tor łuczniczy	1
- hale sportowe, sale ćwiczeń	38 w tym 2 komunalne

W 1991 r. korzystało z niej 15.242 członków klubów sportowych /dzieci i młodzieży do lat 18/.

Trudna sytuacja finansowa miasta sprawiła, iż nakłady finansowe przeznaczone na remonty obiektów sportowo-rekreacyjnych i kluby sportowe w 1991 r. wyniosły ok.10,6 mld zł.

W ub. roku Kraków zorganizował i przeprowadził XXXVI Mistrzostwa świata w łucznictwie, w których wzięło udział ponad 200 zawodników i zawodniczek z 47 państw świata.

Ponadto miasto przygotowało i współorganizowało kilkadziesiąt imprez sportowo-rekreacyjnych oraz zawodów sportowych krajowych i międzynarodowych.

Najważniejsze z nich to:

turniej "Baw się razem z nami" dla dzieci klas I - III, XIII turniej mini koszykówki, masowe biegi przełajowe sztafet, rajdy konne dla dzieci i turnieje; "Wisła - dzieciom", "Bronowicki - dzieciom".

Uliczny bieg sztafetowy. Bieg samorządowy o Puchar Przewodniczącego Rady Miasta, XXXVIII Nadwiślański Bieg Przełajowy o Puchar Prezydenta Miasta Krakowa, Puchar Polski w Zapasach, Memoriał Walasiewiczówny. Igrzyska Polonijne, Puchar Wawelu w biegach na orientację i Międzynarodowy Turniej w Mini-koszykówce.

Przedszkola, szkolnictwo podstawowe i średnie

wyszczególnienie	ilość
przedszkola ogółem	182
w tym:	
gminne	164
zgromadzeń zakonnych	13
prywatne	3
zakładowe	2
ilość dzieci korzystających z opieki przedszkolnej ogółem	18.278
w tym :	
w p.gminnych	17.199
w p.zgromadzeń zakonnych	907
w p.prywatnych	45
w p.zakładowych	127

Wyszczególnienie	ilość
Szkoły podstawowe ogółem	147
w tym :	
- państwowe	139
- społeczne	7
- pozostałe	1
Wskaźnik zmianowości w szkołach podstawowych	1,30
Licea ogólnokształcące ogółem	36
w tym:	26
- państwowe	4
- społeczne	6
- pozostałe	
Szkoły zawodowe dla młodzieży niepracującej - ogółem	115
w tym:	
- technika	41
- zasadnicze szkoły zawodowe	36
- licea zawodowe	17
- policealne studia zawodowe	21

Szkolnictwo wyższe

Wyszczególnienie	ilość 1991/92
Ilość uczelni	12
Ilość studentów	49.976
w tym: studia dzienne	39,750
Ilość studentów przyjętych na I rok studiów	11.294
w tym: studia dzienne	8.949
Ilość absolwentów	6 .678
Ilość nauczycieli akademickich	8.475
Miejsca w domach studenckich	19.287
% studentów zamiejscowych korzystających z D.S	68 %
Miejsca w stołówkach studenckich	11.599
Inne jednostki nauki	16

Baza sportowa miasta

Wyszczególnienie	Ilość
Boiska sportowe	57
w tym: komunalne	3
pływanie	15
w tym: komunalne	1
lodowiska sztuczne	3
w tym: komunalne	1
korty tenisowe	25
w tym: komunalne	5
przystanie żeglarskie	5
strzelnice	3
ujeżdżalnie	2
tory łucznicze	1
hale sportowe, sale	38
w tym; komunalne	2